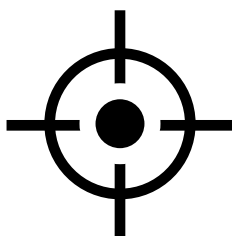

UŻYCIE SIŁY ZBROJNEJ MIĘDZY PAŃSTWAMI

**W ŚWIETLE MIĘDZYNARODOWEGO
PRAWA ZWYCZAJOWEGO**

UŻYCIE SIŁY ZBROJNEJ MIĘDZY PAŃSTWAMI

W ŚWIETLE MIĘDZYNARODOWEGO
PRAWA ZWYCZAJOWEGO

AGATA KLECZKOWSKA

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2018

Recenzje:

dr hab. Michał Andrzej Kowalski

prof. dr hab. Roman Kwiecień

Redaktor prowadzący:

Michał Zgutka

Redakcja i korekta:

Katarzyna Świerk-Bożek

Projekt okładki:

Katarzyna Juras

Ilustracja na okładce:

Fotolia/walik savitsky

Copyright by Wydawnictwo Naukowe Scholar Sp. z o.o., Warszawa 2018

Publikacja dofinansowana przez Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk

ISBN 978-83-7383-965-6

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Wiślana 8 (róg Browarnej), 00-317 Warszawa

tel./fax 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: *Mercurius*

Druk i oprawa: *Mazowieckie Centrum Poligrafii, Marki*

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Rozdział I. Uwagi wstępne	15
1. Uwagi terminologiczne i językowe	15
1.1. Tłumaczenie Karty Narodów Zjednoczonych	15
1.2. <i>Anticipatory self-defense</i> , <i>pre-emptive self-defense</i> i <i>preventive self-defense</i>	17
1.3. Terminy: „interwencja humanitarna”, „interwencja mająca na celu ochronę obywateli interweniującego”, „interwencja na zaproszenie”	21
2. Argumenty prawne a argumenty polityczne	29
3. Użycie siły zbrojnej a aktorzy niepaństwowi	31
4. Metodologia pracy	33
5. Uzasadnienie doboru materiałów	34
Rozdział II. Uwagi dotyczące międzynarodowego prawa zwyczajowego	36
1. Wstęp	36
2. Elementy normy prawa zwyczajowego	36
2.1. Praktyka	38
2.2. <i>Opinio iuris</i>	46
2.3. Wzajemne relacje między praktyką a <i>opinio iuris</i>	49
3. Rola organizacji międzynarodowych w formowaniu się prawa zwyczajowego	50
4. Relacje między prawem zwyczajowym a prawem traktatowym	53
4.1. Traktat jako forma kodyfikacji prawa zwyczajowego	53
4.2. Wpływ zawarcia traktatu na formowanie się prawa zwyczajowego	55
4.3. Modyfikacja normy traktatowej przez zwyczaj	57
4.4. Współistnienie norm prawa konwencyjnego i zwyczajowego	58
5. Formowanie się prawa zwyczajowego	60
6. Identyfikacja norm międzynarodowego prawa zwyczajowego	65
7. Znaczenie zachowania państw sprzecznego z obowiązującą normą prawa zwyczajowego	73

Rozdział III. Normy regulujące użycie siły w prawie międzynarodowym do 1945 r.	75
1. Użycie siły między państwami do 1945 r.	75
1.1. Prawo do wojny do 1919 r.	75
1.1.1. Koncepcja „wojny sprawiedliwej”	75
1.1.2. Prawo do wojny w XIX w.	78
1.1.3. Podsumowanie	90
1.2. Prawo do wojny po I wojnie światowej w aktach prawnych i dokumentach prawa międzynarodowego	91
1.2.1. Pakt Ligi Narodów	91
1.2.2. Pakt Brianda-Kellogga	98
1.2.3. Pakt Saavedry Lamasa	103
1.2.4. Pozostałe akty i dokumenty prawa międzynarodowego odnoszące się do prawa do wojny	104
1.2.4.1. Zakaz wojny w pracach Ligi Narodów	104
1.2.4.2. Traktat o wzajemnej pomocy	107
1.2.4.3. Protokół genewski	108
1.2.4.4. Traktaty z Locarno	109
1.2.4.5. Dwustronne umowy o nieagresji	110
1.2.4.6. Konwencja o prawach i obowiązkach państw i protokół dodatkowy	110
1.3. Przypadki użycia siły między 1919 a 1939 r.	111
1.4. Podsumowanie	117
2. Wprowadzenie zakazu użycia siły w art. 2 ust. 4 KNZ	121
2.1. Regulacja zakazu użycia siły w Karcie Narodów Zjednoczonych	121
2.1.1. Na drodze do powstania Karty Narodów Zjednoczonych	121
2.1.2. Formowanie się zakazu użycia siły w Karcie Narodów Zjednoczonych	123
2.1.3. Prawo do samoobrony	128
2.1.4. Inne normy pozwalające na użycie siły na podstawie Karty Narodów Zjednoczonych	141
2.1.5. Podsumowanie	143
2.2. Dopuszczalność innych jednostronnych interwencji na podstawie Karty Narodów Zjednoczonych	145
2.2.1. Interwencje podejmowane z przyczyn humanitarnych	145
2.2.2. Interwencja mająca na celu ochronę obywateli interwenującego	149
2.2.3. Interwencja na zaproszenie	151
2.2.4. Podsumowanie	153
Rozdział IV. Przypadki użycia siły uzasadniane samoobroną	154
1. Wstęp	154
2. Przypadki użycia siły uzasadniane samoobroną po uprzednim ataku zbrojnym przeprowadzonym przeciwko państwu	154

2.1. Interwencja Izraela, Wielkiej Brytanii i Francji w Egipcie (1956)	154
2.2. Interwencja USA w Libanie (1958)	160
2.3. Interwencja Wielkiej Brytanii w Jordanii (1958)	165
2.4. Interwencja Stanów Zjednoczonych po incydencie w Zatoce Tonkińskiej (1964)	167
2.5. Interwencje Portugalii w Zambii (1969)	170
2.6. Interwencja Stanów Zjednoczonych w sprawie statku Mayaguez (1975)	173
2.7. Interwencja Indii we wschodnim Pakistanie (1971)	175
2.8. Interwencja Wietnamu w Kambodży (1978–1979)	180
2.9. Interwencja Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w Afganistanie (1979)	190
2.10. Próba interwencji Stanów Zjednoczonych w Iranie (1980)	195
2.11. Interwencja Stanów Zjednoczonych w Iraku w związku z próbą zamachu na byłego prezydenta Stanów Zjednoczonych George’a Busha (1993)	198
3. Samoobrona wyprzedzająca	201
3.1. Interwencja Izraela w Zjednoczonej Republice Arabskiej (1967)	202
3.2. Atak Izraela na reaktor w Tammuz (1981)	205
3.3. Atak Izraela na reaktor w Al-Kibar (2007)	212
4. Interwencje mające na celu ochronę obywateli interweniującego	215
4.1. Interwencja Wielkiej Brytanii i Francji w Egipcie (1956)	215
4.2. Interwencja Izraela w Ugandzie (1976)	218
4.3. Interwencja Stanów Zjednoczonych w Libii (1986)	228
4.4. Interwencja Stanów Zjednoczonych w Panamie (1989)	234
4.5. Interwencja Rosji w Gruzji (2008)	241
Rozdział V. Przypadki użycia siły uzasadniane w inny sposób niż samoobroną	247
1. Wstęp	247
2. Kubański kryzys raketowy (1962)	247
3. Interwencja Stanów Zjednoczonych w Dominikanie (1963)	254
4. Interwencje Turcji na Cyprze (1964, 1974)	260
5. Interwencja Belgii w Kongo (1964)	268
6. Interwencja Indonezji w Timorze Wschodnim (1975)	274
7. Interwencja Egiptu na Cyprze (1978)	281
8. Interwencja Tanzanii w Ugandzie (1979)	283
9. Interwencja Stanów Zjednoczonych w Grenadzie (1983)	286
10. Interwencja wojsk koalicji w Iraku (1991)	294
11. Interwencja Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego w Kosowie (1999)	301
12. Interwencja koalicji państw pod przywództwem Stanów Zjednoczonych w Iraku (2003)	313
13. Interwencja Rosji na Ukrainie (2014)	323
14. Interwencje Stanów Zjednoczonych (2017) oraz Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji (2018) w Syrii	331

15. Problematyka interwencji za zgodą państwa a stan prawa zwyczajowego	340
15.1. Forma wyrażenia zgody na użycie siły	340
15.2. Uprawnieni do wyrażenia zgody na interwencję w przypadku konfliktu wewnętrznego	345
Rozdział VI. Regulacja użycia siły w międzynarodowym prawie zwyczajowym	353
1. Zakaz użycia siły	353
2. Prawo do samoobrony	355
3. Kryteria konieczności i proporcjonalności jako przesłanki legalnego użycia siły	360
4. Interwencja mająca na celu ochronę obywateli interwenującego	362
5. Interwencja podejmowana ze względów humanitarnych. Doktryna „odpowiedzialności za ochronę”	364
6. Rezolucje organizacji międzynarodowych	372
7. Zgoda na interwencję	373
8. Użycie siły zbrojnej a państwa nieczłonkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych	373
9. Rekonstrukcja treści norm prawa zwyczajowego regulujących użycie siły zbrojnej	376
Wnioski	382
Bibliografia	384
Indeks osób	427